

УДК 371.015.31.42

Чжан Сяосін

ORCID iD 0000-0003-2183-500X

аспірант,

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова,
вул. Пирогова, 9, 02000 м. Київ, Україна,

527560292@qq.com

ЗМІСТОВНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті обґрунтовано зміст та складові змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів. Представлено технологію виховання етнічної толерантності студентів як послідовне впровадження методичного, операційного та рефлексійного етапів даного процесу з відповідним застосуванням методів, форм та засобів музичного виховання. Змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів розкрито як сукупність змістового наповнення даного процесу (змістові напрямки та їх складові) та його технологічного упровадження (відповідний методичний інструментарій: методи, прийоми, засоби та форми виховної роботи), що забезпечать оптимізацію процесу виховання етнічної толерантності студентів в умовах музичного клубу.

Ключові слова: виховання етнічної толерантності; змістовно-технологічне забезпечення; методи виховання; музичне виховання; музичний клуб; форми виховання.

Вступ. Пріоритетами сучасної освітньої та соціальної політики України нині є збереження та популяризація національної культури, традицій та звичаїв свого народу, їх відтворення з метою збагачення освітнього та особистісного соціокультурного простору. Реалії сучасної вищої школи вимагають, з одного боку, врахування національного етнокультурного чинника в освіті, а з другого – створення умов для пізнання студентами культури, традицій інших народів, а через сприйняття її багатства та різноманітності – формування толерантного ставлення до представників усіх етносів та національностей. Одним з дієвих чинників виховання етнічної толерантності студентської молоді є участь у різноманітних формах позанавчальної діяльності, зокрема у формах музичного виховання.

Проблема виховання толерантності студентської молоді є мультидисциплінарною, її дослідження здійснювалось у різних контекстах: формування та розвитку національної культури (Г. Ващенко, Ю. Руденко, М. Стельмахович та ін.); обґрунтування педагогічних засад етнічної толерантності (Г. Абдулаєва, І. Квасниця, І. Лощенова та ін.); формування толерантності майбутніх фахівців (Л. Гончаренко, В. Кузьменко, Н. Лещенко, С. Сисоєва, І. Соколова, Н. Якса та ін.).

Теорія та практика становлення та розвитку особистості засобами музики розроблялася Д. Ахшарумовим, А. Вахнянином, С. Людкевичем, В. Матюком, С. Миропольським, П. Сокальським та ін.

Надзвичайно цінними для вирішення проблеми впливу мистецтва на художньо-творчий, гармонійний та духовний розвиток студентської молоді є наукові дослідження В. Бутенка,

В. Дряпіки, Л. Масол, Н. Миропольської, Л. Момот, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Щолокової, Г. Шевченко та ін.

Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження актуалізував завдання аналізу та деталізації складових поняття «змістовно-технологічне забезпечення» стосовно процесу виховання етнічної толерантності студентів.

Саме тому **метою статті** є обґрунтування змісту та складових змістовно-технологічного забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів, що забезпечать оптимізацію даного процесу в умовах музичного клубу.

Забезпечення процесу виховання етнічної толерантності студентів. У словниковій літературі «забезпечення» розглядається як надання достатніх для життя матеріальних засобів; створення матеріальних засобів, необхідних для діяльності, функціонування чого-небудь (Соціальна педагогіка, 2008). Таким чином ми можемо розглядати педагогічне забезпечення виховної роботи як специфічний вид діяльності, який передбачає активізацію особистісних та інституційних ресурсів, які необхідні для реалізації ефективності процесу виховання, зокрема студентської молоді.

Л. Неїжпапа зазначає, що педагогічне забезпечення можна розглядати в контексті ресурсного підходу і через сукупність педагогічних умов здійснення даного процесу (Вайнола Р. Х. Неїжпапа Л. С., 2012). У структурі педагогічного забезпечення В. Ягупов (Ягупов В.В., 2002) визначає такі компоненти: змістовий, операційно-діяльнісний та контроль-регулювальний. Ґрунтуючись на даному підході ми будемо роз-

глядати процес педагогічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів в умовах позанавчальної роботи вищого навчального закладу як сукупність змістового та технологічного забезпечення.

Зміст виховання – це система цінностей світової і національної культури, яку вихованці повинні засвоїти, зберегти і розвинути відповідно до поставленої мети і завдань. Тому зміст виховання ми розглядатимемо як поєднання суб'єктивного досвіду особистості з її ставленнями, цінностями і смислами, уміннями, соціальними навичками, способами поведінки, здібностями. Тому ми будемо розглядати *змістове забезпечення* процесу виховання як реалізацію змістових напрямків та змістового наповнення процесу виховної роботи.

Технологічний компонент у виховній роботі – це організація практичної діяльності з опанування змісту виховання. Ми будемо розглядати це поняття як опис процесів, інструкцій з виконання, послідовність (алгоритм) виконання технологічних правил, вимог. Н. Заверіко зазначає, що метою розробки та впровадження технології є пошук найефективніших шляхів досягнення мети діяльності за конкретних умов її здійснення з оптимальним використанням результатів і можливістю узагальнення досвіду та використання його за інших умов і сфер діяльності (Технології соціально-педагогічної діяльності, 2013).

Словникова література (Соціальна педагогіка, 2008) визначає педагогічну технологію як спосіб організації навчально-виховної діяльності на основі її поділу на окремі процедури, їх координації і синхронізації та вибору оптимальних педагогічних засобів і методів виконання.

Отже, *технологічне забезпечення* процесу виховання передбачає виконання таких вимог: наукова обґрунтованість; практична апробованість; структурованість (систематичність, послідовність і координованість дій); однозначність мети, завдань та умов використання методів та очікуваних результатів; наявність механізму адаптації до конкретних умов діяльності (Вайнола Р. Х. Неїжпапа Л. С., 2012).

Складовими технологічного забезпечення є методи, прийоми, засоби та форми виховної роботи. Деталізуємо ці складові.

Метод в сучасній педагогічній літературі (Карпенчук С. Г., 1997; Вайнола Р. Х. Неїжпапа Л. С., 2012; Соціальна педагогіка, 2008) розглядають як сукупність підходів, прийомів, операцій практичного чи теоретичного засвоєння дійсності. Під методом розуміють найкоротший шлях досягнення оптимальних результатів, що відповідають поставленим цілям. Для практики виховної роботи пріоритетними є педагогічні методи: методи формування свідомості, методи організації діяльності, методи стимулювання та методи самовиховання. У своєму дослідженні ми використовували весь ар-

сенал педагогічних методів виховання та доповнювали їх методами музичного виховання.

Метод виховання поділяють на окремі елементи, що визначають як прийоми виховання, які використовують для підвищення виховної ефективності методів. Прийом виховання розглядають також як складову частину методу, що визначає шляхи реалізації вимог методів виховання. Методи і прийоми виховання є своєрідними інструментами в діяльності вихователя, їх дієвість залежить від використання виховних засобів.

Засоби виховання найчастіше визначають як надбання матеріальної та духовної культури (художня, наукова література, музика, радіо, телебачення, Інтернет, предмети образотворчого, театрального, кіномистецтва тощо), які завіують під час використання певного методу. Дієвість методів виховання залежить і від того, наскільки обраний засіб впливу відповідає віку, потребам суб'єктів виховання. Для нашого дослідження пріоритетним засобом виховання стала музика.

Практичну реалізацію методів виховної роботи наочно виявляє таке поняття як форма роботи (організаційна форма виховної роботи). Якщо метод виступає шляхом, способом досягнення мети і розв'язання завдання, то форма виступає способом організації змісту роботи, унаочненням певних способів організації виховної роботи. Завдяки формам методи наповнюються конкретним змістом виховної роботи. Ми будемо виходити з визначення С. Карпенчук, що розглядає форми виховної роботи як варіанти організації взаємодії педагога з вихованцями, спрямовані на створення умов для позитивної активності дітей і молоді, вирішення відповідних завдань соціалізації та виховання (Карпенчук С. Г., 1997).

Для нашого дослідження основною формою роботи обрано музичний клуб, оскільки комплексний характер даної форми роботи дозволяє нам використати різноманітні форми позанавчальної роботи в умовах вищого навчального закладу, що спрямовані на виховання етнічної толерантності студентів.

Ми будемо розглядати *технологію виховання етнічної толерантності студентів* як послідовне впровадження методичного, операційного та рефлексійного етапів даного процесу з відповідним застосуванням методів, форм та засобів виховання.

Таким чином, *змістовно-технологічне забезпечення виховання етнічної толерантності студентів* ми розглядатимемо як сукупність змістового наповнення даного процесу (змістові напрямки та їх складові) та його технологічного упровадження (відповідний методичний інструментарій: методи, прийоми, засоби та форми виховної роботи), що забезпечать оптимізацію процесу виховання етнічної толерантності студентів.

У змісті даної статті ми надамо характеристику тим змістовим та технологічним засадам, що були покладені в основу експериментальної роботи по

вихованню етнічної толерантності студентської молоді засобами діяльності музичного клубу.

Нині проблеми виховання студентської молоді, її соціальної адаптованості й, водночас, виходу на можливості перетворювальної діяльності набувають особливого значення у зв'язку з формуванням соціально відповідальної та естетично вихованої особистості. Саме тому провідний напрям виховної діяльності музичного клубу нами визначено музичне виховання.

Музичне виховання в працях дослідників теорії та методики музичного виховання трактується як одна зі складових естетичного виховання, що відіграє особливу роль у всебічному розвитку особистості, унікальний засіб формування єдності емоційної й інтелектуальної сфер особистості, і на цій основі – світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій. Завдяки специфічній інтонаційно-процесуальній природі музики як засобу естетичного впливу, музичне виховання позначається не тільки на художній сфері, а й на загальному духовному розвитку особистості, розкриваючи в процесі активних занять музикою такі здібності, як образна уява, пам'ять, творче мислення, фантазія тощо. Ефективний шлях реалізації виховного потенціалу музичного мистецтва полягає у використанні інтонаційних особливостей його як форми суспільної свідомості, характерних для музики механізмів впливу на особистість; визнанні пріоритетності сприймання як основи творчого процесу у пізнанні й інтерпретації мистецтва, форми вияву активного ставлення до мистецтва і дійсності (Сапожнік О. В., 2002).

Поняття «музичне виховання» в теорії музики (Рева В., 1999) розглядається у таких аспектах: музичне виховання як складова частина духовного розвитку молоді людини, її художньо-емоційної сфери, естетичного ставлення до навколишньої дійсності у процесі формування особистості; музичне виховання як засіб розвитку здібностей студентів, що забезпечують свідоме сприймання

творів музичного мистецтва, здатність критичного ставлення до музичних явищ, поширення впливу музики на процеси спілкування людей, збереження та примноження національних музичних традицій та формування поваги до музичних традицій інших етносів; музичне виховання як спеціально організований цілеспрямований процес формування музичної свідомості особистості, що впливає на її світосприйняття, цінності, зокрема на формування етнічної толерантності.

Нами визначено, що *зміст музичного виховання* в умовах клубної діяльності реалізується за умови: створення музично-естетичного середовища; доцільного впливу музичних форм позанавчальної виховної роботи; створення умов для самостійної музично-творчої діяльності студентів.

Висновки. Узагальнення різних аспектів музичного виховання дозволило визначити змістові складові музичного виховання в умовах музичного клубу: розвиток емоційного переживання, формування естетичного світосприймання та залучення до музичної діяльності. У роботі музичного клубу нами було застосовано як методи музичного виховання так і загально-педагогічні методи, а саме: інформаційно-пошуковий метод, метод створення художнього контексту, методи формування свідомості, метод гри. Клубна форма передбачає застосування на заняттях різного спрямування таких форм роботи, як: словесні групові форми роботи, форми музичного виховання, а саме: форми роботи фольклорного спрямування, форми роботи з виконання та прослуховування класичних та естрадних музичних творів.

Обґрунтування змістовно-технологічного забезпечення виховання етнічної толерантності студентів актуалізувало перспективне завдання нашого дослідження – визначення дієвості даного забезпечення у позанавчальній клубній діяльності вищого навчального закладу.

Література

1. Вайнола Р. Х. Особливості педагогічного забезпечення професійного самовизначення майбутніх соціальних педагогів на початковому етапі навчання / Р. Х. Вайнола, Л. С. Неїжапа // Наукові записки. – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2012. – №3. – С. 89-92. – (Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Микола Гоголя).
2. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник / С. Г. Карпенчук. – К.: Вища школа, 1997. – 380 с.
3. Рева В. Естетичне виховання школярів у процесі сприйняття музики / В. Рева // Мистецтво та освіта. – 1999. – № 1. – С. 4-8.
4. Сапожнік О. В. Музично-естетичне виховання: зміст і структурні компоненти / О. В. Сапожнік // Рідна школа. – 2002. – № 12. – С. 20-22.
5. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
6. Технології соціально-педагогічної діяльності: навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка» / За заг. ред. Н. В. Заверико. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2013. – 281 с.
7. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. / В. В. Ягупов. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

References

1. Vajnola R. X., Neyizhpapa L. S. (2012). Osobly'vosti pedagogichnogo zabezpechennya profesijnogo samovy'znachennya majbutnix social'ny'x pedagogiv na pochatkovomu etapi navchannya [Features of pedagogical support of professional self-determination of future social pedagogues at the initial stage of study]. *Naukovi zapy'sky' (Seriya «Psy'xologo-pedagogichni nauky» (Nizhy'ns'ky'j derzhavny'j universy'tet imeni My'kola Gogolya)*, (3), 89-92. (ukr).
2. Karpenchuk S. G. (1997). *Teoriya i metody'ka vy'xovannya [Theory and methodology of education]*. K.: Vy'shha shkola, 380 (ukr).
3. Reva V. (1999). Estety'chne vy'xovannya shkolyariv u procesi spry'jnyattya muzy'ky' [Aesthetic education of students in the process of perception of music]. *My'steczstvo ta osvita*, (1), 4-8 (ukr).
4. Sapozhnik O. V. (2002). Muzy'chno-estety'chne vy'xovannya: zmist i strukturni komponenty' [Musical-aesthetic education: content and structural components]. *Ridna shkola*, (12), 20-22 (ukr).
5. Zvyeryeva I. D. (Ed.) (2008). *Social'na pedagogika: mala ency'klopediya [Social pedagogy: small encyclopedia]*. K.: Centr uchbovoyi literatury', 336 (ukr).
6. Zavery'ko N. V. (Ed.) (2013). *Texnologiyi social'no-pedagogichnoyi diyal'nosti [Technologies of social and pedagogical activity:]*. Zaporizhzhya: Zaporiz'ky'j nacional'ny'j universy'tet, 281 (ukr).
7. Yagupov V. V. (2002). *Pedagogika [Pedagogy]*. K.: Ly'bid', 560 (ukr).

СОДЕРЖАТЕЛЬНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОЦЕССА ВОСПИТАНИЯ ЭТНИЧЕСКОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ СТУДЕНТОВ

Сяосин Чжан, аспирант, Национальный педагогический университет им.
М. П. Драгоманова, ул. Пирогова, 9, 02000 г. Киев, Украина, 527560292@qq.com

В статье обосновано содержание и составляющие содержательно-технологического обеспечения процесса воспитания этнической толерантности студентов. Представлена технология воспитания этнической толерантности студентов как последовательное внедрение методического, операционного и рефлексивных этапов данного процесса с соответствующим применением методов, форм и средств музыкального воспитания. Содержательно-технологическое обеспечение воспитания этнической толерантности студентов раскрыто как совокупность смыслового наполнения данного процесса (содержание направлений и их составляющие) и его технологического внедрения (соответствующий методический инструментарий: методы, приемы, средства и формы воспитательной работы), обеспечивающих оптимизацию процесса воспитания этнической толерантности студентов в условиях музыкального клуба.

Ключевые слова: *воспитание этнической толерантности; методы воспитания; музыкальное воспитание; музыкальный клуб; содержательно-технологическое обеспечение; формы воспитания.*

CONTENT AND TECHNOLOGICAL PROVIDING OF ETHNIC TOLERANCE EDUCATION OF STUDENTS

Xiaoxing Zhang, Postgraduate student, National Pedagogical Dragomanov University, 9 Pirogova Str., 02000
Kyiv, Ukraine, 527560292@qq.com

In the article the content and content components and technological support for the process of ethnic tolerance education students. The author presents students education technology as ethnic tolerance consistent implementation methodology, operational and reflective stages of the process with the appropriate use of methods, forms and means of musical education. Content-technological support education of ethnic tolerance of students exposed as a set of semantic content of the process (content areas and their components) and its process of implementation (appropriate methodological tools, methods, techniques, tools and forms of educational work) that will provide process optimization education ethnic tolerance students in terms of a music club.

The generalization of various aspects of musical education allowed to determine the content components of musical education in the conditions of the music club: the development of emotional experience, the formation of aesthetic worldview and involvement in musical activities. In the work of the music club we used methods of musical education and general pedagogical methods, namely: information retrieval method, the method of creating an artistic context, methods of forming consciousness, the method of the game. The club form involves the use in classes of different directions of such forms of work as: verbal group forms of work, forms of musical education, namely: forms of work of folklore, forms of work on the performance and listening to classical and variety music works.

Keywords: *content and technological support; education of ethnic tolerance; forms of education; methods of education; music club; music education.*